

posameznimi izjavami in njihovimi transformacijami. Pojma države in globalizacije nista bila nikoli pomensko fiksirana. Na ravni genealogije si potem raje postavimo naslednje vprašalnice: *kdo je tisti, ki govori o neoliberalni globalizaciji; kdo ima pravico, da govori to vrsto jezika; od kod govori (zdravnik, manager, politik, itd.); od kod takšen diskurz pridobi legitimni vir in točko uporabe; kakšna je situacija, iz katere govori (govornik/poslušalec)?*

V zadnjem, drugem branju ali sklopu različnih podpoglavij, se avtorjevo delo konča s spoznanjem, da je koncepcija posameznika tista, ki ima pomembno vlogo pri oblikovanju znanj o politoloških fenomenih. Posameznika avtor enači z atomom, ki se povezuje z drugimi atomi, ne da bi pri tem spremenil svojo lastno identiteto ali notranjo strukturo. Genealoško gledano je torej odločitev za predstavljanje globalizacije posledica liberalnega iskanja temeljev za svoje projekte izven politične teorije (globalizacija kot stvar, predmet, ki preprosto *je*, ustvarjena brez kakršnekoli politične akcije). Govorijo pa tisti, ki imajo od nje koristi in obratno, tisti, ki jih nimajo. Tudi pogosto navajanje mednarodnih ustanov in organizacij, kot so na primer Svetovna banka, Svetovna trgovinska organizacija, Mednarodni monetarni sklad ipd. jim omogoča govor z mesta univerzalnega in posledično, impliciranje nevtralnosti ter nepolitičnosti. Ampak na koncu se vseeno izkaže, da imajo neoliberalna globalizacija, globalisti in antiglobalisti vsekakor zelo jasno željo in namen.

Literatura:

Anthony Giddens (2000): *Tretja pot: prenova socialne demokracije*. Ljubljana: Orbis.

Milan Hosta

Andy Miah: Genetically Modified Athletes – Biomedical Ethics, Gene Doping, and Sport. London: Routledge, 2004 208 pages (ISBN 0415298806), 19.99 GBP

Avtor dela Andy Miah, predavatelj na škotski univerzi Paisley, je del svojega akademskega angažmaja posvetil tudi področju filozofije športa. Predvsem ga navdušujejo tehnološko-komunikacijske inovacije in različni aspekti kiber-kulture. Središčna os njegovih prevpraševanj sodobne stvarnosti je etika. In to etika v smislu iskanja humanega, ki dopušča premikanje mej in si ne zatiska oči pred protislovnostjo človekove narave. V svoji knjigi *Genetically Modified Athletes* prevprašuje temelje antidoping strategije, ki se vse večkrat izkazuje za pomanjkljivo utemeljen dogovor mednarodnih športnih in drugih institucij. Ob tem išče odgovore na vprašanja, ki si jih mnogi sploh še niso zastavili, kljub temu, da gre za očitno neizogibne stvari, ki lahko pomembno vplivajo na šport in človeško bivanje nasploh – vprašanja o človekovi naravi, smislu športa in manipulaciji s samim seboj in z drugimi povezujejo knjigo v koherentno celoto.

Tehnologizacija športa je imperativ, ki ga predpostavlja dosežek. Zanimivo bi bilo raziskovati, kako se športni rekviziti, pripomočki in druga oprema zlijejo s človekom, ki se na ta način zavestno prelevi v športnika in vstopi v svet igre. Športna industrija cveti, razvoj številnih novih tehnologij in materialov narekuje nove oblike gibanja, odpira nove dimenzije »telesnega« in se pri tem ozira na edini ekonomsko sprejemljivi kriterij – dobiček. Prav tako pa je dobiček, čeprav ne zgolj v finančnem smislu (namreč tudi doživljajski, socialni, statusni) imperativ športniku, ki se včasih premalo premišljeno poslužuje vseh tehnoloških modalitet. Miah se usmeri k genetiki, ki ima ambicijo postati tehnologija 21. stoletja. Namreč trend gensko spremenjenih živil je že mimo, klonirane živali so realnost, kiber-človek pa post-humana prihodnost. Genetsko spremenjenih športnikov najbrž še nekaj časa ne bo na igriščih, kljub temu pa je že dolgo splošno znano, da je kar nekaj športnih zvezd sodobnega časa zraslo iz *ljubezni do genov* (oziroma do

genetske predispozicije) in ne do partnerja. Mar nam torej Miah zastavlja vprašanja, na katera je že odgovorjeno? Genetika je relativno nova znanstvena veda, ki z vstopom v novo tisočletje in odkritjem človekovega genoma odpira nova obzorja človeštva. Večino razmišljanj se usmerja k medicinsko-terapevtski uporabi genskih tehnologij, vsekakor pa lahko z njenim razvojem pričakujemo tudi druge uporabe in zlorabe. Tudi zato v Miahovem delu ne gre za imaginarne spekulacije, temveč za tehten in argumentiran pristop, ki upošteva zakonitosti tehnološkega razvoja in naravo športnih tekmovanj.

Miah knjigo razdeli na štiri dele. V prvem delu nas uvede v problematiko dopinga, pri tem pa poudarja na neizogibnost uporabe takih ali drugačnih »spodbujevalcev« (tehnološki, farmakološki in drugi pripomočki) športnega nastopa. Drugi del je posvečen konceptualizaciji genetike v športu ter interesni politiki. V tretjem delu avtor išče etično pozicijo, po kateri bi se lahko opredelili do uporabe genske tehnologije. Zadnji del pa na podlagi povedanega oceni sedanje stanje, pod vprašaj postavi antidoping kampanje in predlaga nekaj možnih ukrepov.

Avtor se že na začetku distancira od napihnjenih naslovnih rumenega tiska, ki iščejo senzacije in govorijo o »superatletih«, ki bi lahko s pomočjo genske manipulacije denimo pretekli sto metrov pod šestimi sekundami. Kot nalogo si zastavi vprašanje, ali je termin doping sploh primeren za označevanje genetskih sprememb in ali je antidoping pravi odgovor na prihajajoč pojav? Številni argumenti antidoping kampanj temeljijo na neškodljivosti oziroma zavarovanju zdravja, kar izhaja iz utečene medicinske prakse. In vendar se zavedamo, da je šport praksa, ki mnogokrat predpostavlja določeno mero tveganja, zato je škodljivost njen sestavni del. Na tem mestu Miah oblikuje etično izhodišče svoje razprave – gre za modifikacijo *principa škodljivosti*. Tako postavi premiso, ki pravi, da naj šport ne bi vseboval nepotrebno tveganje, kar mu v nadaljevanju omogoči utemeljevanje različnih oblik genske tehnologije v športu – bodisi kot sprejemljivih bodisi kot nesprejemljivih. Prepoznati je namreč treba dejstvo, da je genska tehnologija samo podaljšek že uporabljenih tehnoloških dosežkov, ki kažejo česa je človek zmožen. Tudi zato je potrebno dodati, da je glavno vprašanje (po mojem mnenju tudi eno najpomembnejših etičnih vprašanj športa), ki si ga avtor postavi kot iztočnico v prvem delu, ali nam etika športa ponuja kaj bolj smiselnega pri problematizaciji genske manipulacije v športne namene, kar bi šlo onkraj medicinske etike in skrbi za zdravje?

Pri konceptualizaciji problematike v drugem delu se Miah nasloni na kategorije, ki jih postavi Munthe (2000): a) Genomika kot uporaba genske tehnologije za izboljšanje metod spodbujanja uspešnosti nastopa s pomočjo proizvodnje učinkovitejših substanc in trenažnih tehnik. b) Modifikacija telesnih celic kot spreminjanje nedednih celic, na primer celic mišičnega tkiva. c) Manipulacija izvornih celic kot spreminjanje dednega materiala ob začetku življenja. d) Genetska predselekcija kot uporaba informacij genotipa osebe z namenom ugotavljanja primernosti za šport v dobi zarodka ali zgodnjega življenja.

Če povzamemo, genomika omogoča informiranost o specifičnih potrebah in značilnostih posameznikovega metabolizma in drugih športno pomembnih fizioloških procesih. To seveda omogoča proizvodnjo substanc, ki bi bile usklajene s športnikovimi zahtevami na molekularnem nivoju – nekakšna »dietna fnomehanika«, ki pripomore k kakovostnejšemu treniranju in hitrejši regeneraciji. Modifikacija telesnih celic je metoda, ki bi omogočila, da se na primer genetski zapis rdečih krvničk spremeni tako, da bi spodbudili vzdržljivost, ki jo sicer dosežemo z vnosom eritropoetina. Manipulacija izvornih celic bi se zaradi svoje kompleksnosti najverjetneje izvajala zelo zgodaj v življenju. Ker gre za modifikacijo dednega zapisa, v tem primeru etično vprašanje sega preko integritete posameznika, ki pa hkrati sploh ni bil udeležen pri posegu – zato ne more biti odgovoren za svoje stanje. Zadnja kategorija govori o selekciji, kjer bi se primernost ocenjevala glede na genetske predispozicije oziroma nagnjenost k določenim kriterijem uspešnosti. V tem delu avtor obravnava tudi različne interese – interesi športnika, staršev, športne institucije in politike, medicine itd. in jih podvrže filozofski analizi, ki jo pogreša pri antidoping kampanjah.

Osrednji del problematike, ki je hkrati tudi filozofsko najbolj zahteven, je iskanje etične pozicije, ki nam ponuja moč argumentirane opredelitve. Avtor trdi, da je treba iskanje etičnih meja pri uporabi genetike v športu začeti z vprašanjem, kaj sploh pomeni biti človek, kaj je humano? S tem se avtor postavi na tisto stran strokovnjakov, ki se ne zadovoljijo z etiko, ki zagovarja popolno in zaprto avtonomijo športne prakse. *Biti športnik* je vselej treba razumeti znotraj *biti človek* in zato mora etična pozicija vselej iti preko interesov prvega. V tem delu se Miah osredotoči na iskanje filozofskih argumentov, ki jih izpelje iz konceptov humanosti, spoštovanja in avtonomije. V nadaljevanju skozi opredelitve osebnosti in identitete privede misel do *avtentičnega* – dileme, ki je avtor ni ravno najbolj posrečeno razrešil. V tej razpravi je *avtentično* zgolj orodje, ki nam pomaga k cilju, vendar cilja ne dosežemo, saj vemo – cilj je pot. In vendar avtor sam pokaže na nedovršenost koncepta avtentičnega na praktičnem primeru, kjer bi športnik v želji po uspešnem nastopanju, v skladu s svobodno izbiro najboljše možnosti za doseg svojih ciljev, posegel po doping. Tako, avtor povzema po Butrynu (2002), bi bil sposoben delovati na svoji *avtentični* ravni. Tu pa se nam postavi vprašanje razumevanja avtentičnosti, ki ga je treba obravnavati z vso bivanjsko iskrenostjo in doživljajsko občutljivostjo – če sledimo Heideggru. Miah se noče zadovoljiti z argumentom zdravja in neškodljivosti pri antidoping kampanjah, saj pravi, da lahko nekatere metode dopinga pripomorejo k večji stopnji zdravja športnikov. Manipulacija s celicami bi lahko omogočila večjo odpornost za bolezni ali poškodbe – tako bi športnik lahko dosegal boljše rezultate. Tu bi pričakovali globlje razumevanje delovanja človekovega organizma v smislu kontinuiranega stalnega dinamičnega vzpostavljanja ravnovesja in doslednost do argumenta avtentičnosti.

V zaključku Miah napove konec antidoping kampanj, ki že sedaj težko sledi uvajanju novih tehnologij v športu. Bolj kot bodo metode zapletene, bolj bo odkrivanje posegalo globoko v osebnost in telo, in vse bolj bo v ospredju vprašanje temeljnih človekovih pravic – o čemer športna institucija ne more samovoljno odločati. Vpogled v genski zapis omogoča razkritje najintimnejših informacij in človekovih značilnosti, ki se ne manifestirajo nujno, kajti ostanejo lahko zapisane zgolj kot možnost oziroma nagnjenje. Torej nič dejanskega ne povedo o človeku, dokler so skrite. Seveda Miahovih predlogov ne gre nekritično sprejemati, saj stvari zdaleč niso tako enostavne. Ne glede na sedanjo antidoping politiko, je potrebno postaviti mejo. Ob tem pa se pridružujemo avtorju, da je treba premisliti, kakšen šport si želimo in katerega od možnih bo športna politika podpirala. Namreč določenih stvari enostavno ni moč prepovedati – sodobno *gladiatorstvo* je realnost naše družbe, lahko pa sistemsko in moralno podpremo tiste, ki jih odobravamo in so pripravljeni »igrati« po predpisanih pravilih. Premikanje meja človekovih zmogljivosti je od nekdaj nevarno početje, hkrati pa bi bilo krivično postavljati meje tistim, ki so pripravljeni iti preko. Genetsko spremenjeni športniki so, sledeč Miahu, pričakovana generacija rekorderjev, ki bodo nadaljevali tradicijo športni eliti pripisanega gesla – *citius, altius, fortius*. V tem pogledu gre za knjigo, ki združuje aplikativno raven športne prakse s temeljnimi bioetičnimi ter medicinskimi pogledi prežetimi s filozofsko pronicljivostjo misli. Je knjiga, ki več odpira kot zapira: kdo lahko ustavi človeško željo? Kako uskladiti želje s potrebami? Kako lahko ukrotimo duha drugače kot s telesom?

Literatura:

- C. Munthe (2000): *Selected Champions: Making Winners in an Age of Genetic Technology*. In T. Tannsjo and C.M. Taburrini (eds.): *Values in Sport: Elitism, Nationalism, Gender Equality, and the Scientific Manufacture of Winners*. London and New York: E&FN Spon, p. 217-231.
- T. Butryn (2002): *Cyborg Horizons: Sport and the Ethics of Self-Technologization*. In A. Miah and S.B. Eassom (eds.): *Sport Technology: History, Philosophy and Policy*. Oxford: Elsevier Science, p. 111-133.